

ня економічної безпеки України» від 2 березня 2007 р. № 60 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1022.4251.0>

17. *Гойчук О. І.* Продовольча безпека : монографія / О. І. Гойчук. – Житомир : Полісся, 2004. – 348 с.

18. *Шутаєва О. О.* Продовольча безпека як соціально-економічна категорія, її зміст та основні напрямки забезпечення в умовах глобалізації / О. О. Шутаєва, Н. А. Тропанець // Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління. – 2010. – Т. 23 (62). – № 1. – С. 174-185.

19. Всеобщая декларация о ликвидации голода и недоедания 1974 г. Доклад Всемирной продовольственной конференции, Рим, 5-16 ноября 1974 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org/russian/document/declarat/hunger.htm>

20. *Хромов Ю.* Международная продовольственная безопасность и интеграция России / Ю. Хромов // АПК экономика, управление. – 1996. – № 2. – С. 20.

21. Римская Декларация о всемирной продовольственной безопасности и План действий Всемирной встречи на высшем уровне по проблемам продовольствия, Рим, 13 ноября 1996 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rau.su/observer/N3-4_97/019.htm

22. Закон України «Про державну підтримку сільського господарства» від 24 червня 2004 р. № 1877-IV: за станом на 1 січня 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1877-15>

23. *Михасюк І.* Державне регулювання економіки / За ред. І. Р. Михасюка. Підручник / І. Михасюк, А. Мельник, М. Крупка, З. Залога. – К. : Атіка, Ельга-Н, 2000. – 529 с.

24. *Сеперович Н.* Продовольча безпека в Україні : стан, проблеми, шляхи вирішення / Н. Сеперович, О. Шевцов // Актуальні питання аграрної політики. – К., 2002. – С. 254-300.

25. Політика та розвиток сільського господарства в Україні / За ред. Штефана фон Крамона-Таубадея, Сергія Зорі, Людвіга Штріве. – К. : Альфа-Принт, 2001. – 312 с.

26. *Sen A.* Poverty and Famines : An Essay on Entitlement and Deprivation. Clarendon Press, Oxford, 1981.

27. *Мартинюк С.* Продовольча проблема / С. Мартинюк // Економічна енциклопедія. – Т. 3. – К. : Академія, Тернопіль : Академія народного господарства. – 2002. – С. 112-113.

28. *Власов В. І.* Методичні підходи щодо оцінки продовольчої безпеки країни / В. І. Власов, В. П. Саблук, М. А. Лисак // Економіка АПК. – 2009. – № 8. – С. 43-45.

29. *Кваша С. М.* Зовнішньоекономічна діяльність АПК України : стан, стратегія і тактика розвитку / С. М. Кваша. – К. : ЗАТ «НІЧЛАВА». – 2000. – 252 с.

30. *Мунтіян В. І.* Економічна безпека України / В. І. Мунтіян. – К., 1999. – 462 с.

31. *Щербань В. П.* Організаційно-економічний механізм продовольчої безпеки регіону / В. П. Щербань. – Суми : Козацький вал, 2000. – 288 с.

УДК 311.33:330.83

К.С. Степанкевич
*кандидат економічних наук, доцент,
кафедра зовнішньоекономічної діяльності та логістики,
Університет економіки та права «КРОК»*

Еволюція вітчизняної статистики: етапи та модифікація змісту

У статті проаналізовано етапи еволюції вітчизняної статистики з огляду на способи організації статистичної діяльності та підходи до її цілей і методологій.

Ключові слова: статистика, методологія статистики, етапи розвитку статистики, статистична наука.

К.С. Степанкевич
кандидат экономических наук, доцент,
кафедра внешнеэкономической деятельности и логистики,
Университет экономики и права «КРОК»

Эволюция отечественной статистики: этапы и модификация содержания

В статье проанализированы этапы эволюции отечественной статистики с учетом способов организации статистической деятельности и подходы к ее целям и методологиям.

Ключевые слова: статистика, методология статистики, этапы развития статистики, статистическая наука.

K.S. Stepankevych
PhD in Economics, Associate Professor,
Foreign Economic Activity and Logistics Department
“KROK” University

Evolution of National Statistics: Stages and Content Modification

The stages of evolution of national statistics are analysed taking into account the methods of organization of statistical activity, and approaches to its aims and methodologies.

Keywords: statistics, methodology of statistics, stages of statistics development, statistical science.

Постановка проблеми

У період становлення світової статистики Україна належала до Російській імперії, і тому відповідні процеси тут проходили із запізненням, хоча й під цивілізаційним впливом Європи. На початок XIX ст. відбувався інтенсивний розвиток статистичної думки та збільшення кількості статистичних публікацій у Російській імперії. Поряд із роботами описового характеру з'явилися дослідження з використанням числових характеристик окремих сторін суспільного побуту в дусі ідей і методів політичної арифметики. Якщо у XVIII ст. у статистичній методології переважала описовість, то пізніше використовувалися елементи математики і теорії ймовірності, почала розвиватися математична статистика. Розвиток статистики в Росії визначало організаційне оформлення статистичних служб в урядових структурах (міністерствах і відомствах). Відповідно, на початку XIX ст. статистику починають викладати не тільки в університетах, а й у гімназіях, що зумовило появу підручників зі статистики. На регіональному рівні починаються систематичні роботи зі збирання статистичних відомостей, на підставі яких складалися статистико-географічні описи рідного краю.

Дослідження розвитку економічної статистики допомагає у виокремленні етапів розвитку вітчизняної макроекономіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

На теренах України осмислення розвитку економічної статистики розпочалося лише в останні десятиріччя [1; 2]. Цьому присвячено публікації багатьох

вітчизняних авторів, зокрема таких визнаних дослідників української економіки та статистики, як С.М. Злупко [1] та Е.В. Чекотовський [3].

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

За лаштунками наукового дискурсу залишається становлення української статистики в контексті розвитку економічної думки та формування економічної науки на теренах сучасної України. Цій проблемі й присвячено статтю.

Формулювання цілей статті

Мета статті – показати, що сучасні методи статистики на практиці є реалізацією фундаментального зв'язку між економічною теорією та практикою господарювання. Цей зв'язок реалізується не лише завдяки глибинній масовій потребі адміністрування й державного управління, а й через необхідність існування на-самперед фактографічної ланки, що поєднує емпіричну практику і теоретичне її осмислення економічною наукою.

Виклад основного матеріалу дослідження

Засновником науки статистики в Російській імперії вважається академік К.Ф. Герман, уродженець Данцига і випускник Геттінгенського університету, учень А.-Л. Шлецера. Йому належить ініціатива створення центральної статистичної служби імперії – статистичного департаменту. У 1809 р. в Росії створено Статистичне відділення при Міністерстві поліції – перший центральний урядовий орган, керівником якого у 1811 р. призначено Германа. У 1818 р. створено Статистичне відділення в Міністерстві внутрішніх справ, яке він очолював до 1835 року. У 1806 р. Герман організував перше російське періодичне фахове видання – «Статистичний журнал», у якому друкувалися «теоретичні п'єси», як тоді називали публікації зі статистики.

Чільне місце у становленні статистичної думки Російської імперії першої половини ХІХ ст. належить Д.П. Журавському, корені та діяльність якого багато в чому пов'язані з Україною. Сирота, випускник Першого петербурзького кадетського корпусу, він зі створенням Міністерства державного майна перейшов туди на службу і переїхав з Петербурга в Кам'янець-Подільський, потім – в Одесу. У 1841-1842 рр. працював у комісії фінансів у Варшаві (Польща тоді належала Російській імперії). З кінця 1845 р. як чиновник з особливих доручень при київському генерал-губернаторові І.І. Фундуклеї займається питаннями країнознавства і статистики. Він був ученим секретарем і редактором наукового видання створеної при Київському університеті «Комісії з дослідження губерній Київського навчального округу в природному, сільськогосподарському і промисловому відношеннях і для їх статистичного опису». Журавського вважають родоначальником російської теоретичної статистики [3, с. 253].

Не можна не відзначити у формуванні статистичної думки в Російській імперії внесок уродженця Києва та випускника Київського університету, економіста і статистика І.В. Вернадського, батька академіка Володимира Вернадського. Із 1851 р. він був професором Московського університету, з 1856 р. – у Міністерстві внутрішніх справ. Викладає в Петербурзькому педагогічному інституті й Олександрівському ліцеї. Видає журнал «Економічний показчик» і додаток до нього «Економіст». Із 1867 р. залишає Петербург і переїздить до Харкова, де працює керівником відділу Держбанку і товаришем (заступником) голови статистичного комітету.

Чільне місце серед статистиків Росії другої половини ХІХ ст. посідає Ю.Е. Янсон. Уродженець Києва, у 1855 р. він закінчує історико-філологічний факультет Київського університету, де тоді викладалася політична економія (так

називалась економічна теорія) і статистика. Працював у Могильовській губернії та Петербурзі. У 1864 р. почав викладати політичну економію і статистику в навчальних закладах Петербурга, у тому числі – у Петербурзькому університеті, де працював на посаді штатного доцента до кінця життя. З 1876 р. понад десять років був деканом юридичного факультету, кілька разів обіймав посаду ректора університету. Брав активну участь в організації та проведенні міжнародних статистичних конгресів, у 1885 р. його обрано членом Міжнародного статистичного інституту, а в 1892 р. – членом-кореспондентом Російської академії наук. З ініціативи Янсона в 1872 р. було відкрито статистичний кабінет при Петербурзькому університеті, де було зібрано численні статистичні видання багатьма мовами – література настільки унікальна, що її не можна було знайти в жодній іншій бібліотеці Російської імперії. У період діяльності та за участі Янсона урядова статистика Росії складалася зі Статистичної ради з рекомендаційними функціями та Центрального статистичного комітету Міністерства внутрішніх справ. На регіональному рівні існували губернські та міські статистичні комітети, які займалися переважно питаннями статистики населення і деяких господарських напрямів (сільськогосподарська, фабрично-заводська статистика).

Поряд із цим існувала відомча (транспорт, зовнішньої торгівлі, освіти тощо) і земська статистика. Про економічні витоки статистики не йшлося. Янсон дотримувався соціологічного напрямку в статистиці, розрізняв власне статистику як самостійну науку про суспільство та статистику як метод дослідження масових явищ соціуму і природи. Його перу належить дуже впливовий підручник «Теорія статистики», який вийшов п'ятьма виданнями, перше – у 1885 р., останнє – у 1913 році. Достатньо сказати, що вся подальша російська та радянська статистична література в основному повторювала й уточнювала положення цього підручника.

Наповнення статистичної діяльності економічним змістом на теренах України відбувалося в організаційних рамках земської статистики. Земська статистика Російської імперії виникла після так званої аграрної реформи 1861 р., якою формально скасовувалося кріпацтво в Росії. Земська статистика внесла багато нового в теорію та практику статистичного спостереження, багато дала до табличного методу та методу статистичних групувань. Зародження земської статистики пов'язане з «височайшим» запровадженням у Росії органів місцевого самоврядування, які в більшості губерній і повітів імперії були створені на виконання «Положення про губернські і повітові земські управи» від 1 січня 1864 року. Органами земств були губернські та повітові дворянські зібрання, що скликалися раз на рік, а також земські та повітові управи, що обиралися терміном на три роки і безпосередньо здійснювали управління справами земств і повітів. На участь у роботі земських установ існував певний ценз – майновий (треба мати майно на території земства), віковий (від 25 років) і статевий (тільки чоловіки). Державна адміністрація мала право скасовувати будь-яку постанову земських і повітових установ. В історії земської статистики можна виокремити три періоди. Протягом першого – від створення до 1893 р. – земська статистика розвивалася відносно самостійно. У цей період дослідження земських статистиків були спрямовані на розв'язання більш загальних статистичних проблем, ніж просто оцінка землі та майна. Зведення статистичної інформації обмежувалося лише общинними даними без використання різних критеріїв групування. У 1893 р. розпочинається другий період, коли статистичну оціночну діяльність було взято під контроль центрального уряду. Програми статистичних обстежень тепер повинні були затверджуватися в Міністерстві

внутрішніх справ, статистичні роботи все більше підпорядковувалися цілям податкової оцінки землі та майна. Другий період тривав до 1899 р., а з 1900 р. всі основні земські статистичні дослідження були підпорядковані завданню податкової оцінки майна, а в статистичних комісіях почали переважати чиновники державної адміністрації. На початку земських статистичних обстежень сформувалося два методологічних напрями – московський промисловий і чернігівський землеробський.

У Чернігівському земському статистичному бюро, завідувачем якого був П.П. Червінський, головним предметом досліджень були земля, її якість і прибутковість. Матеріали земських статистичних досліджень за 1860-1917 рр. було опубліковано у вигляді майже трьох з половиною тисяч томів. Нова і слухна постановка питання про групування селянських господарств за декількома ознаками-факторами в їхній комбінації та його вирішення за допомогою комбінаційних таблиць (прообразів кореляційних матриць) були заслугою чернігівських земських статистиків і насамперед О.П. Шлікевича, якого вважають фундатором комбінаційних таблиць. У створеному в 1876 р. статистичному відділі Чернігівського земства в 1881 р. було проведено подвірне обстеження селянських господарств Козелецького повіту Чернігівської губернії. Питання побудови групових і комбінаційних статистичних таблиць було винесено на обговорення підсекції статистики з'їзду натуралістів (ботаніків) і медиків на початку 1902 року. Зібрання підсекції статистики на з'їздах натуралістів і медиків з 1894 по 1913 рр. фактично були в Російській імперії статистичними (головно – земської статистики) конгресами найвищого рівня.

Видатне місце в розвитку статистики посідає О.О. Чупров, чий роботи отримали міжнародне визнання. З 1917 р. він жив у Стокгольмі, а з 1920 р. – у Дрездені. Чупрова було обрано членом-кореспондентом Королівського економічного товариства в Лондоні, у 1911 р. – членом Міжнародного статистичного інституту, у 1917 р. – членом-кореспондентом Російської академії наук, а в 1923 р. – почесним членом Лондонського статистичного товариства. Статистика, за уявлення Чупрова, повинна була обмежуватися лише відповідями на запитання – де, коли і скільки? Встановлення причинних залежностей, що мають загальний характер, вона займатися не повинна. За оцінюванням цих залежностей слід звертатися до номографічних, у термінології Чупрова, (споглядальних) наук. Зараз ми сказали б – до економічної теорії, мікро- та макроекономіки. На основі своїх теоретичних досліджень Чупров вибудовує стохастичну (імовірнісну) теорію статистики, за якою будь-які статистичні числа, отримані в результаті статистичного спостереження, слід розглядати як відображення апріорних величин, що лежать у їхній основі, але дещо спотворених. Кожна статистична сукупність є вибіркою з популяції (генеральної сукупності). Саме такий погляд лежить в основі всієї сучасної статистики. Іншим видатним економістом стохастичної школи статистики був М.С. Четвериков, який у 1920-х роках викладав теоретичну статистику в московських Інституті народного господарства ім. К. Маркса та Економічному інституті сільгоспакадемії ім. Тімірязєва. Він працював завідувачем секції методології Центрального статистичного управління (ЦСУ), був консультантом Держплану з обчислення індексів оптових цін, займався питаннями теорії кореляції, працював у Кон'юнктурному інституті Наркомату фінансів. На початку 1930-х років Четверикова було звинувачено в шкідництві та засуджено до чотирьох років, після ув'язнення він працював у Медико-гігієнічному інституті, а в 1937 р. був репресований удруге. Після звільнення працював у плановому відділі, викладачем технікуму, жив у місті Горький (нині Нижній Новгород), а

перед смертю – у Москві, де займався перекладами та редагуванням літератури з біології, математики, статистики.

У перші роки радянської влади розвиток статистики відбувався через перебудову всієї системи статистичного обліку на основі його централізації в масштабах країни, створення державних статистичних установ у центрі й на місцях. У країні діє суворо централізована єдина система державних статистичних органів, що здійснюють роботу за єдиним планом, єдиною методологією та під єдиним керівництвом із ЦСУ. На нього органами партії та уряду було покладено загальну постановку статистики в країні та розповсюдження статистичної інформації, затвердження планів і програм статистичних робіт, ведення статистики галузей народного господарства та культури, проведення загальнодержавних статистичних робіт – переписів населення, промисловості, сільського господарства тощо, публікація статистичних відомостей.

В Україні створенню єдиного організаційного статистичного центру сприяло «Положення про державну статистику», затверджене Раднаркомом України 1 червня 1919 року. Постановою РНК України від 1 жовтня 1921 р. було організовано ЦСУ України (ЦСУУ), якому підпорядковувалися місцеві статистичні бюро. У 1922 р. Україна ввійшла до складу СРСР, що мало наслідки для подальшої діяльності статистичних органів, які швидко втрачали самостійність і все більше підпорядковувалися Москві. Після підпорядкування ЦСУ СРСР статистика України перетворилася на одну з регіональних статистик і функціонувала як виконавча ланка єдиної державної системи.

У ЦСУ СРСР і Кон'юнктурному інституті працював Є.Є. Слуцький український радянський економіст, статистик, математик, який мав світове визнання [4]. Рівняння Слуцького увійшло в усі більш-менш поважні університетські курси мікроекономіки. Закінчивши Київський університет у 1911 р., Слуцький був дійсним членом і секретарем Товариства економістів при Київському комерційному інституті (з 1920 р. – Інститут народного господарства, нині – Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана), брав активну участь у створенні в 1918 р. Української академії наук (УАН). У 1913-1926 роках Слуцький – викладач, доцент, професор Київського комерційного інституту. У 1926 р. виїхав до Москви, де працював у ЦСУ і згодом – у Кон'юнктурному інституті, після закриття якого в 1930 р. – у Науково-дослідному інституті математики та механіки, де за сукупністю наукових праць отримав у 1934 р. науковий ступінь доктора фізико-математичних наук. Слуцький, відомий своїми роботами з теорії кореляції, вважається засновником математичної статистики в СРСР. Він розглядав статистику передусім як метод. «Статистику як метод, – зазначав він, – слід розуміти не як науку, або систему суджень, а як систему прийомів, правил і схем у галузі практичної пізнавальної роботи». Однак він підкреслює, що статистична наука все-таки існує, оскільки має справу з сукупностями незалежно від сфери, якій вони належать. А цей предмет має кількісні властивості. Тому теорію статистики слід вважати наукою математичною, де математика відіграє суттєву і принципову роль [5].

Центром розвитку демографічних досліджень з перших років радянської влади був створений у 1919 р. Інститут демографії при Українській академії наук, яким керував М.В. Птуха. Уродженець м. Остер Чернігівської губернії, він закінчив Остерське двокласне міське училище з шестирічним терміном навчання, працював народним учителем і статистиком-реєстратором з оціночно-статистичних робіт статистичного відділу Чернігівського губерньського земства. Далі були гімназія екстерном, Петербурзький університет, навчання в Берліні у

В.Й. Борткевича. Магістерську роботу він писав у Лондоні, а захищав у Московському університеті. У 1918 р. М.В. Птуха переїздить до Києва, де викладає статистику в Народному університеті-політехнікумі, а в лютому 1920 р. його було обрано академіком УАН. У 1934 р. Інститут демографії перейменовано в Інститут демографії і санітарної статистики, а в 1938 р. Птуху арештовують. Після звільнення у 1940 р. до пенсії у 1950 р. працював завідувачем відділу статистики Інституту економіки АН УРСР. Хоча статистика населення є найдавнішою гілкою статистики, створений з ініціативи Птухи Інститут демографії був, мабуть, першою у світі спробою створити спеціалізовану наукову установу для статистичного вивчення населення.

Учений М.В. Птуха також вважав статистику передовсім науковим методом, а не самостійною наукою. Він зазначав, що якщо статистка втручається у сферу економічних явищ, то не може створити в ній самостійну науку, адже її дані становлять лише «допоміжну гілку» соціальної політики та державного управління. У 1940-х роках в СРСР у рамках боротьби з космополітизмом і суб'єктивізмом математико-статистичні методи вивчення суспільно-економічних явищ і, зокрема, теорію кореляції було проголошено «буржуазними псевдонауками». Науковців-статистиків О.О. Чупрова, М.С. Четверикова і багатьох інших було репресовано.

У 1949 р. скликається загальносоюзна нарада працівників вищої школи щодо програми курсу загальної теорії статистики. На цій нараді діючим навчальним програмам, у яких статистика розглядалась як універсальний науковий метод пізнання, протиставлялося трактування статистики як марксистсько-ленінської науки, що вивчає суспільні явища, центральне місце в яких посідає матеріальний і ідеологічний зміст [6 с. 14].

У дусі гасла «Наука – ворог випадковостей» пояснювалося значення статистичної науки як інструменту соціалістичного пізнання, що потребує особливих методів і створення спеціальної системи державних установ. З метою встановлення єдиного розуміння магістральних напрямів розвитку радянської статистичної теорії та практики за вказівкою ЦК КПРС у березні 1954 р. АН СРСР, ЦСУ СРСР та Міністерством вищої і середньої спеціальної освіти СРСР проведено наукову нараду з теоретичних питань статистичної науки. На цій нараді було сформульовано три основні підходи: статистика – це універсальна наука, що вивчає масові явища природи та суспільства, здебільшого – явища суспільного життя; статистика – методологічна наука про способи дослідження суспільних явищ, що не має власного предмета дослідження, який відрізнявся б від інших наук; статистика – самостійна суспільна наука, що вивчає кількісні аспекти масових суспільних явищ у нерозривному зв'язку з їх якісними характеристиками. На цій нараді мали намір остаточно вирішити статистичне питання – однозначно та назавжди шляхом голосування прийняти резолюцію, у якій чітко вирішуються всі суперечливі питання радянської статистичної науки та практики. Перші два підходи було відкинuto як безпідставні, а останню пропозицію прийнято як єдино вірну. На тривалий час математико-статистичні методи, що мають імовірнісну природу, було відхилено. На перший план вийшли традиційні методи XVIII-XIX ст. – статистичних угруповань, табличний метод, методи узагальнювальних середніх і відносних показників. Натомість загальновідомо, що економічна наука описує (моделює) раціональну поведінку економічних (ринкових) суспільств.

Ще а середньовіччі [7, с. 59] людство перейняло з латини обидва смисли терміна *ratio* – і як «розум» і як «розрахунок», а останнє неможливе без використання математико-статистичних методів. У 1956 р. після багаторічної перерви було видано статистичний збірник «Народне господарство СРСР», який став щорічним

виданням. В УРСР з 1959 р. регулярно видаються статистичні щорічники «Народне господарство Української РСР», які після створення здобуття незалежної української держави виходили під назвою «Статистичний щорічник України».

Збірники «Статистика України» та інші статистичні видання публікувалися в 1921-1931 роках ЦСУУ. У 1930 р. з уведенням п'ятирічок і посиленням централізації ЦСУ СРСР (як і ЦСУУ) припинило існування, його функції перебрав на себе Держплан СРСР. Із 1931 р. було майже повністю припинено публікацію статистичних видань. У 1941 р. ЦСУ СРСР відновлено, але в структурі Держплану. Із 1948 р. ЦСУ СРСР було виведено з Держплану і підпорядковано безпосередньо Раді Міністрів СРСР. Відновлене ЦСУ УРСР підпорядковувалося ЦСУ СРСР і не залежало від уряду УРСР. З початком у 1956 р. народногосподарських реформ М.С. Хрущова ЦСУ УРСР відновило зв'язки з республіканським урядом. З 1960 р. воно отримало статус республіканської установи при Раді Міністрів УРСР з підпорядкуванням також ЦСУ СРСР. Із 13 серпня 1987 р. ЦСУ СРСР перетворено в Державний комітет Української СРСР по статистиці. У незалежній Україні головним органом державної статистики з 1991 р. стало Міністерство статистики, яке проіснувало до прийняття Указу Президента України «Про утворення Державного комітету статистики України» від 29 липня 1997 р. [8]. Перед тим розпорядженням Президента України від 5 квітня 1996 р. було створено Національну раду з питань статистики при Президентові України.

Чинна статистична система України керується Законом України «Про державну статистику» від 17 вересня 1992 р., а також низкою інших національних законодавчих і нормативних актів. Принципи діяльності органів державної статистики України гармонізовані з Кодексом діяльності європейської статистики, ґрунтуються на Основних принципах офіційної статистики Об'єднаних націй і відповідають принципам Декларації професійної етики, прийнятим Міжнародним статистичним інститутом у 1985 році. Однак попри певні покращення за останні понад двадцять років, проблему наповнення вітчизняної статистики макроекономічним змістом та її гармонізація з національними статистичними системами країн Європи все ще не вирішено.

Висновки

Вітчизняна статистика пройшла у своїй еволюції кілька етапів, а саме: етап розвитку в межах російської імперської статистики, етап радянської статистики, етап пострадянської статистики періоду української незалежності.

У якості критеріїв виокремлення етапів еволюції статистики можуть бути виділені: організації та підпорядкування статистичних органів, вирішуваними ними завдання, підходи до визначення предмета статистичної науки.

Література

1. Злупко С. М. Історія економічної теорії : підручник / С. М. Злупко. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2005. – 719 с.
2. Вікіпедія / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_statistics
3. Чекотовський Е. В. Історія статистичної науки : навч. посіб. / Е. В. Чекотовський. – К. : Знання, 2011. – 495 с.
4. Слуцький Є. Є. Теорія граничної корисності / Є. Є. Слуцький / За ред. д-ра екон. наук В. М. Фещенко ; Упоряд. В. М. Фещенко, Т. В. Куриленко. – К. : КНЕУ, 2006. – 528 с.
5. Є. Слуцький. Визнання. Творча спадщина з погляду сучасності / За ред. В. Д. Базилевича. – К. : Знання, 2007. – 919 с.
6. Dalton G. Economic Theory and Primitive Society / G. Dalton // American Anthropologist, – 1961. – Vol. 63. – P. 1-25.

7. Жак Ле Гофф Средневековье и деньги : очерк исторической антропологии / Жак Ле Гофф / Пер. с франц. М. Ю. Некрасова. – СПб. : ЕВРАЗИЯ, 2010. – 224 с.

8. Осауленко О. Г. Національна статистична система: стратегічне планування, методологія та організація : Монографія / О. Г. Осауленко. – К. : Інформ.-аналіт. агентство, 2008. – 415 с.

УДК 331.5

І.О. Штундер

*доцент кафедри менеджменту та маркетингу,
Університет економіки та права «КРОК»*

Інституційні важелі формування ефективної зайнятості в умовах інноваційного розвитку

Статтю присвячено дослідженню інституційних важелів формування ефективної зайнятості в умовах інноваційного розвитку економіки. Визначено роль основних державних інституцій у процесах формування ефективної зайнятості.

Ключові слова: державне регулювання зайнятості, державна служба зайнятості, інституційне середовище, «інституційні пастки».

И.А. Штундер

*доцент кафедры менеджмента и маркетинга,
Университет экономики и права «КРОК»*

Институционные рычаги формирования эффективной занятости в условиях инновационного развития

Статья посвящена исследованию институционных рычагов формирования эффективной занятости в условиях инновационного развития экономики. Определена роль основных государственных институций в процессах формирования эффективной занятости.

Ключевые слова: государственное регулирование занятости, государственная служба занятости, институционная среда, «институционные ловушки».

I. Shtunder

*Ph.D., Associate Professor of Management
and Marketing Department,
«KROK» University*

Institutional Instruments of Effective Employment Formation in Terms of Innovative Development

The article is devoted to the research of institutional instruments of effective employment formation in terms of innovative development of economy. The role of main state institutions in the processes of effective employment formation was found out.